

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Fričova 298, 251 65 Ondřejov
tel. 775 388 400, info@astro.cz

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 219 z 15. 4. 2016

Česká astronomická společnost udělila cenu Zdeňka Kvíze

Česká astronomická společnost ocenila Kvízovou cenou za rok 2016 Ing. Pavla Cagaše za jeho přínos v oboru proměnných hvězd. Slavnostní předání ceny proběhne v sobotu 16. dubna 2016 na celostátním setkání poboček, sekcí a kolektivních členů České astronomické společnosti na Astronomickém ústavu AV ČR v Ondřejově.

Pavel Cagaš se narodil 5. února 1966. Pracuje ve firmě Moravské přístroje a.s. v Malenovicích a jeho domovskou hvězdárnou je Hvězdárna ve Zlíně.

Zlínskou hvězdárnu začal navštěvovat v roce 1977. Mezi jeho zájmy patřilo i objevovat náročnější zákoutí astrofotografie, jako např. kvasar 3C273 nebo gravitačně zdvojený Q0957+561 snímané na klasický fotografický materiál. Patřil mezi skupinu zlínských astronomů, kterým se podařilo získat v roce 1995 CCD kameru Pixel 211 s rozlišením 192 x 160 bodů, kterou začal pořizovat první digitální snímky oblohy (mlhovina Helix s planetkou Hermione, Koňská hlava) Jelikož brzy přestala morálně dostačovat, rozhodl se pro konstrukci vlastní kamery s čipem TI TC254. Tato byla ve Zlíně také několik let úspěšně používána, ale opět se projevil perfekcionismus Pavla Cagaše, který ho hnal do stále dokonalejších konstrukcí - nejen s lepšími čipy Kodak KAF, ale i s integrovanou závěrkou, dokonalejší regulací chlazení, filtrovým kolem atd. S novou kamerou s čipem KAF1603 přišly i první pozorovací úspěchy: historicky druhá česká detekce přechodu exoplanety XO-1 v roce 2006 či objev dvou extragalaktických nov v galaxii M81 o rok později (jedna byla o několik dnů později pozorována i Keckovým dalekohledem).

Jelikož se začali objevovat první zájemci o jeho kamery, využil zázemí své firmy zabývající se tvorbou prostředků pro průmyslovou automatizaci a začal kamery vyrábět komerčně. V této době začal stavět i rodinný dům a neopomněl ani na pozorovatelnu. Svůj dalekohled od počátku koncipoval jako širokouhlý, který osadil svou kamerou s 16Mpx čipem, kterou je schopen v jednom poli detekovat desetitisíce hvězd.

Spojení dobré techniky a pozorovatelské píle začalo brzy přinášet hodnotné plody: kvalitní transity exoplanet a proměnných hvězd, desítky a posléze stovky nově objevených proměnných hvězd a mezi nimi exotické kataklysmatické hvězdy, záblesky hvězd typu UV Cet a jako vyvrcholení gravitačně vázaná zákrytová čtyřhvězda, teprve čtvrtá historicky objevená. Díky svým objevům se mu i jako amatérovi podařilo publikovat články v časopisech Astronomy&Astrophysics a IBVS.

Spojení na laureáta: pc@moravinst.com

Cenu Zdeňka Kvíze zřídila Česká astronomická společnost v roce 1994. Je udělována astronomům za významnou činnost v oborech meziplanetární hmota, proměnné hvězdy a popularizace a výuka astronomie, což byly obory, kterými se zabýval dr. Zdeněk Kvíz. Cena je udělována jednou za dva roky. Poprvé byla udělena v r. 1996. Dosud ji obdrželi Kamil Hornoch z Lelekovic u Brna za významnou činnost v oboru výzkumu meziplanetární hmoty (1996), Mgr. Jiří Dušek z Brna za přínos k popularizaci astronomie (1998), Bc. Lenka Šarounová z Dobřichovic u Prahy za významnou činnost v oboru výzkumu proměnných hvězd (2000), Ing. Jakub Koukal z Kroměříže za významnou činnost v oboru výzkumu meteorů (2002), Ing. Jana Tichá z Hvězdárny a planetária v Českých Budějovicích s pobočkou na Kletí za významnou činnost v oborech meziplanetární hmota a popularizace a výuka astronomie (2004), Ladislav Šmelcer z Hvězdárny Valašské Meziříčí za významnou činnost v oboru výzkumu proměnných hvězd (2006), Bc. Luboš Brát z Pece pod Sněžkou za významný přínos v oboru studia proměnných hvězd (2008), Martin Lehký z Hradce Králové za přínos v oboru studia meziplanetární hmoty (2010), Bc. Petr Sobotka za popularizaci a činnost v oboru proměnných hvězd (2012) a Jakub Černý z Prahy za významný přínos v oboru výzkumu meziplanetární hmoty (2014).

RNDr. Zdeněk Kvíz, CSc. (1932-1993) se narodil v Třebíči 4. března 1932. Po maturitě odešel studovat fyziku a astronomii na přírodovědeckou fakultu MU v Brně. Již během studií se věnoval výzkumu proměnných hvězd a meteorů a patřil k zakladatelům meteorické sekce při tehdy vznikající Lidové hvězdárně na Kraví hoře v Brně. Po ukončení studií pracoval v Astronomickém ústavu ČSAV v Ondřejově v oddělení vysoké atmosféry Země. Později učil fyziku na stavební fakultě ČVUT a Univerzitě 17. listopadu v Praze. V roce 1969 odjel na studijní pobyt na Univerzitu v Sydney v Austrálii, kde spolupracoval s prof. E. G. Bowenem při výzkumu atmosférických efektů meteorických rojů. Zde se pak rozhodl zůstat v exilu a věnoval se zejména pozorování zákrytových dvojhvězd na jižní polokouli na observatořích Siding Spring v Austrálii a ESO v La Silla v Chile. Při zpracování pozorování spolupracoval rovněž s Observatoří v Ženevě. Zemřel v Sydney 21. srpna 1993. Během svého působení v Československu patřil k prvním organizátorům meteorických expedic, byl členem redakční rady Kosmických rozhledů, proslavil řadu velmi přitažlivých přednášek pro veřejnost a napsal populárně-vědecký spisek Jak astronomové zkoumají vesmír (1958). Svůj vřelý vztah k rodné zemi a jazyku si uchoval i po celou dobu exilu a po převratu v r. 1989 se domů často vracel. Je po něm pojmenována planetka č. 8137. V r. 2001 byl jmenován osobností města Třebíče in memoriam.

Pavel Suchan
tiskový tajemník České astronomické společnosti

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Počínaje tiskovým prohlášením č. 67 ze dne 23.10.2004 jsou některá tisková prohlášení vydávána jako společná s Astronomickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i. Archiv tiskových prohlášení a další informace nejen pro novináře lze najít na adrese <http://www.astro.cz/media>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Boční II/1401, 141 31 Praha 4, tel.: 226 258 411, 737 322 815, e-mail: suchan@astro.cz.